

ΗΚΟΙΤΙΣ ΤΩΝ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΕΩΝ

(Μανιάτικα ήθη και έθιμα)

ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΕΥΟΝΤΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΟΥ ΜΑΣ κ. Ν. ΛΑΪΚΑΡΗ

'Αλλ' αν η Μάνη στερείται προτύπων και καλλιέργειας, δεν ήμπορει να ισχυρισθῆ ότι στερείται και ανδρών. 'Αντιθέτως δικαιούται να υπερφανεύεται, διότι πολλών παιδιών της ή φήμη

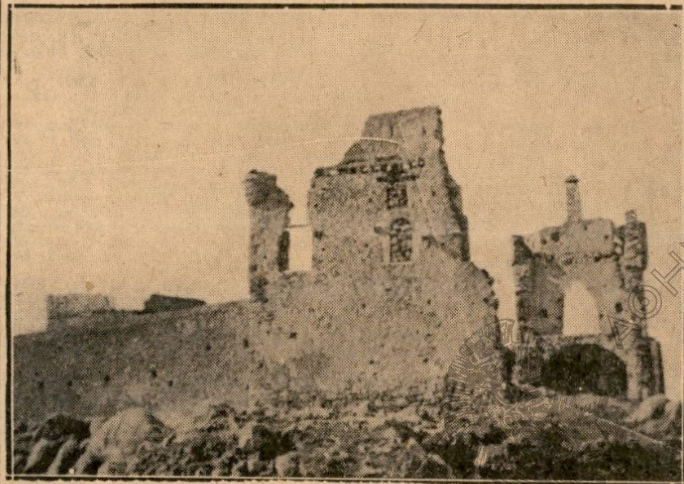
τόρτα, μέσα εις τήν όποιαν ό Πετρόμπεης εστήριξε τήν σημαίαν της 'Επανάστασεως, καλῶν τούς Μανιάτες ν' αγωνισθοῦν διά τήν ελευθερίαν του Γένους. 'Η μανιάτικη παράδοσις τριγυρί-

'Αγαπήθηκαν και τήν πήρε γυναίκα του. Μά ή νεράιδα δεν έννοούσε νά μιλήσῃ. Τό ένα μετά τό άλλο γεννούσε παιδιά πανέμορφα σαν κι' αυτήν, αλλά τό στόμα της ποτέ δεν τ' άνοιγε νά μιλήσῃ. 'Ως πού μά μέρα ό άνδρας της κατέφυγε στήν πονηριά. 'Έκαμε νά ριξῆ μέσα στόν καρτό φούρνο του πύργου των τό μικρότερό τους παιδί. Τρομαγμένη ή γυναίκα του έφριξε μά φωνή και από τότε βόηξε τήν μιλά της.

Μέ τήν 'Αρεόπολι συνδέεται ιδιαίτερος και ή άθηνάϊκη δημοσιογραφία. Γιατί απ' αυτήν κατάγεται και ό άειμνηστος ίδρυτής του «'Εμπρός», ό Δημ. Καλαποθάσης, ή εθνική και δημοσιογραφική δράσις του όποίου κατέχουν ένα όγκώδες μέρος της συγχρόνου ιστορίας μας. 'Αλλά και επιστήμονας και άνωτέρους αξιωματικούς άνέδειξε πολλούς ή μικρή κοινόπολις, πού μοιάζει μέ μεσαιωνική φρουριακή πόλι μέ πυργωτά σπίτια και θολωτές αλλές περιτειχισμένες, σαν νά φοβούνται και σήμερα ακόμα κάποιο κρυφό κίνδυνο, πού παραμονεύει.

Μιάν ώρα περίπου και λιγώτερο απέχει ή παραλία από τήν 'Αρεόπολι. Μά τό κατέβασμα από τά βραχώδη μονοπάτια αξίζει τόν κόπο, γιατί σ' όλο τό μήκος της άπότομης παραλίας υπάρχουν γραφικές σπηλιές, πού θυμίζουν κι' αυτές ιστορικές στιγμές της ταραγμένης μανιάτικης ζωής. 'Οι ντόπιοι τούς έχουν δώσει διάφορα όνόματα: Χαρυιά, Χιοντάρα, Τοιτσαβέκα, Μάλιαρι.

Μέσα στις σπηλιές αυτές οι Μανιάτες μετέφεραν τά γυναικόπαιδά των κάθε φορά, πού ό κατακτητής απέλυσεν εισβολήν στόν τόπον των. Σ' αυτές πάλι είχαν τά δημητήριά των οι πειραταί. 'Οχρωματικά έργα, ταμπούρια κωρύας βρίσκονται στην είσοδο των άποσπίτων αυτών καταφυγίων, τά όποια νομίζει κανείς πως ή φύσις κατεσκεπασεν ειδικώς γιά τούς κινδυνεύοντας κατοίκους. Θαυμάσια σταλακτίτια στολίζουν όλες αυτές τις σπηλιές, πού θά μπορούσαν νά τραβοῦν πολλούς επισκέπτας φυσιολάτρως, αν υπήρχον δρόμοι, πού νά οδηγούν ξεκούραστα πρὸς αυτές. 'Ένα περίεργο γεωλογικό φαινόμενο παρατηρεῖται επίσης στην μά από τις σπηλιές αυτές, τήν Τοιτσαβέκα. Κάτω απ' αυτήν μά υποχθόνιος βόθ φανερώνει τήν ύπαρξιν υπογείου ποταμοῦ. Καί πραγματικά σέ άρκετή από τήν παραλία άπόστασιον ένα περίεργο της θάλασσης βράσιμο άποδεικνύει πως κά-

Μέσα στόν έρειπωμένο τώρα πύργο του Τζαχήμπεη στο Μαυροβοῦνι της Μάνης είχαν συναντηθῆ οι τος μέ τούς αντιπροσώπους

υπερέθῃ τά όρια και αυτής της ελληνικής χώρας και είναι πάμπολλοι οι Μανιάτες, οι όποιοι είτε υπό τούς διαφόρους ξένους ζυγούς είτε μετά τήν Παλιγγενεσίαν έδρασαν σημαντικώς.

'Η 'Αρεόπολις ιδίως έχει τό προνόμιον νά είναι ή πατρίδα τῶν Μαυρομιχαλέων. Και τ' όνομά της άλλως τε σ' αυτός τό χρεωστέι. Τήν έλεγαν πριν Τοίμοβα, άλλ' ό 'Όθαν πρὸς τιμήν της άρησίβουλο οικογενείας τήν μετωνόμασεν εις 'Αρεόπολιν. Είναι πάμπολλα τά ίχνη τῶν Μαυρομιχαλέων μέσα σ' αυτήν και γύρω της, στο Λιμένα, όπου και ή προτομή του Πετρόμπεη, στόν Οφτυλο, στην Κελεφά. Και μέσα στην 'Αρεόπολι ύψώνεται άέερος ό γραφικός του Κυριακούλη Μαυρομιχαλή πύργος και ό άλλος του Πετρούζου με τίς επάλξεις και τίς τουρκετίστρες του. 'Εκεί είναι και ό 'Άγιος 'Ιωάννης, εκκλησία του 1742, ιδιοκτησία τῶν Μαυρομιχαλέων, και στην πλατεία της κομπολέως βρίσκεται πάντα ή πέτρα μέ τήν

ξεί με θούλους τήν έμράνια της ιστορικής οικογενείας.

Στόν Οφτυλο μού διηγήθηκαν πως, κατά τήν παράδοσι, δύο Καλλιπολίτες, φεύγοντες τόν διωγμό τῶν Τούρκων στην Θράκη, ήλθαν στόν Οφτυλο, όπου πανδρεύθηκαν μέ Μανιάσους και απέκτησαν δύο άρσενικά παιδιά. Αυτά πάλιν ξαναπανδρεύθηκαν και ή γενιά τῶν δύο Καλλιπολιτῶν απλώθηκε τόσο, ώστε οι Βοττιλιώτες, φοβηθέντες μή τούς εκτεπίσουν, τούς έδιωξαν. Οι διωγμένοι άπόγονοι τῶν Καλλιπολιτῶν εκτίσαν τότε τήν Τοίμοβα, στους πρόποδας του 'Αη-Λιά και απ' αυτούς προήλθαν οι Γεωργιάνοι (οι Μαυρομιχαλέοι), οι Τορναριάνοι και οι Πουνεντιάνοι. Μά απ' όλας ισχυρότερη έφάνηκε ή οικογένεια τῶν Γεωργιάνων, ή όποια και τελικά έκαυρίαρχησε. 'Εκαυρίαρχησε όμως γιατί ήταν νεραϊδογέννητη, μάς βεβαιώνει μά άλλη παράδοσι. Γιατί ό γεννάχης της, ό Γεωργιάκης Μαυρομιχαλής, ψαρεύοντας μά μέρα στο γναλό, γνωρίσθηκε μέ μά πανώρη νεράιδα.

Οι Μαυρομιχαλέοι και οι Τορναριάνοι

Βραδύνη 13/3/36

ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΕΥΟΝΤΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΟΥ ΜΑΣ * Ν. ΛΑΪΚΑΡΗ

'Αλλ' αν η Μάνη στερείται προϊόντων και καλλιέργειας, δεν ήμπερεί να ισχυρισθῆ ότι στερείται και ανδρών. 'Αντιθέτως δικαιούται να υπερηφανεύεται, διότι πολλῶν παιδιῶν της η φήμη

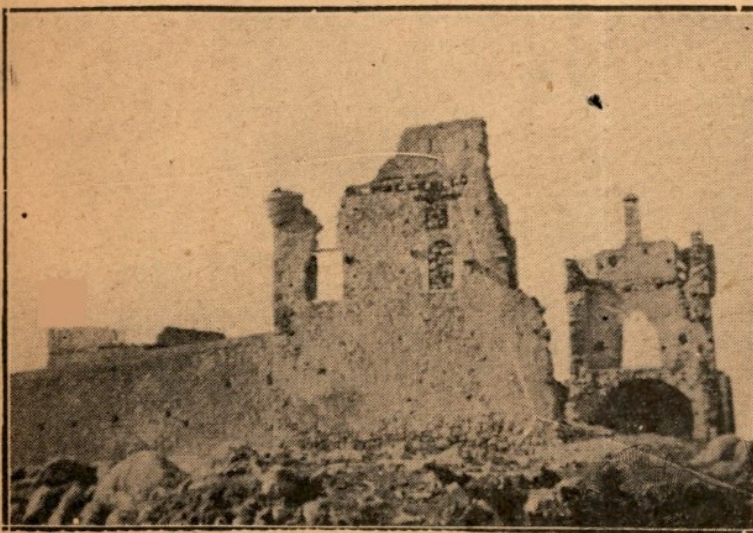
τρύπα, μέσα εις την ὁποίαν ὁ Πετρόμπεης ἐστήριξε τὴν σημαίαν τῆς 'Επαναστάσεως, καλῶν τούς Μανιάτες ν' ἀγωνισθοῦν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Γένους. 'Η μανιάτικη παράδοσις τριγυρί-

'Αγαπήθησαν καὶ τὴν πῆρε γυναϊκά του. Μὰ ἡ νεράϊδα δὲν ἐννοοῦσε νὰ μιλήσῃ. Τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο γεννοῦσε παιδιὰ πανέμορφα σὰν κι' αὐτὴν, ἀλλὰ τὸ στόμα τῆς ποτὲ δὲν τ' ἀνοίγε νὰ μιλήσῃ. 'Ὡς πού μὰ μέρα ὁ ἄνδρας τῆς κατέφυγε στὴν πονηριά. 'Ἐκαμε νὰ ριζῆ μέσα στὸν κατρὸ φούρνον τοῦ πύργου των τὸ μικρότερό τους παιδί. Τρομαγμένη ἡ γυναϊκά του ἔρριξε μὰ φωνὴ καὶ ἀπὸ τότε βρῆκε τὴν μιλιὰ τῆς.

Μὲ τὴν 'Αρεόπολι συνδέεται ἰδιαίτερος καὶ ἡ ἀθηναϊκὴ δημοσιογραφία. Γιατὶ ἀπ' αὐτὴν κατάγεται καὶ ὁ ἀείμνηστος ἰδρυτὴς τοῦ «'Ἐμπρός», ὁ Δημ. Καλαποθάκης, ἡ ἔθνικὴ καὶ δημοσιογραφικὴ δρᾶσις τοῦ ὁποίου κατέχουν ἓνα ὀγκῶδες μέρος τῆς συγχρόνου ἱστορίας μας. 'Αλλὰ καὶ ἐπιστήμονας καὶ ἀνωτέρους ἀξιοματικούς ἀνέδειξε πολλοὺς ἢ μικρὴ καμὸπολις, πού μοιάζει μὲ μεσαιωνικὴ φρουριακὴ πόλι μὲ πυργωτὰ σπίτια καὶ θολωτὲς ἀλὲς περιτειχισμένες, σὰν νὰ φοβοῦνται καὶ σήμερα ἀκόμα κάποιο κρυφὸ κίνδυνον, πού παραμονεύει.

Μιὰν ὥρα περίπου καὶ λιγώτερο ἀπέχει ἡ παραλία ἀπὸ τὴν 'Αρεόπολι. Μὰ τὸ κατέβασμα ἀπὸ τὰ βραχόδη μονοπάτια ἀξίζει τὸν κόπο, γιατί σ' ὄλο τὸ μήκος τῆς ἀπότομης παραλίας ὑπάρχουν γραμμικὲς σπηλιές, πού θμιάζουν κι' αὐτὲς ἱστορικὲς στιγμὲς τῆς ταραγμένης μανιάτικης ζωῆς. Οἱ ντόποι τοὺς ἔχουν δώσει διάφορα ὀνόματα: Χαρκιά, Χιοντάρα, Τσιτσαβέμα, Μάλιαρι.

Μέσα στὶς σπηλιές αὐτὲς οἱ Μανιάτες μετέφεραν τὰ γυναϊκοπαϊδιά των κάθε φορὰ, πού ὁ κατακτητὴς ἀπειλοῦσεν εἰσβολὴν στὸν τόπον των. Σ' αὐτὲς πάλι εἶχαν τὰ ὀρηκτῆριά των οἱ πειραταί. 'Οχιρωματικὰ ἔργα, ταμπέρια κυρίως βρίσκονται στὴν εἰσοδὸ τῶν ἀπροσίτων αὐτῶν καταφυγίων, τὰ ὁποία νομίζει κανεὶς πὼς ἡ φύσις κατεσκεύασεν εἰδικῶς γιὰ τοὺς κινδυνεύοντας κατοίκους. Θαμιάσοι σταλακτίται στολίζουν ὄλες αὐτὲς τὶς σπηλιές, πού θὰ μπορούσαν νὰ τραβοῦν πολλοὺς ἐπισκέπτας φυσικέλατρας, ἀν ὑπῆρχον δρόμοι, πού νὰ ὀδηγοῦν ἑκούραστα πρὸς αὐτὲς. 'Ἐνα περίεργον γεωλογικὸ φαινόμενον παρατηρεῖται ἐπίσης στὴν μιὰ ἀπὸ τὶς σπηλιές αὐτὲς, τὴν Τσιτσαβέμα. Κάτω ἀπ' αὐτὴν μιὰ ὑποχθόνιος βοή φανεροῦναι τὴν ὑπαρξίν ὑπογείου λοταμοῦ. Καὶ πραγματικὰ σὲ ἀρκετὴ ἀπὸ τὴν παραλία ἀπόστασιν ἓνα περίεργον τῆς θαλάσσης βράσιμο ἀποδεικνύει πὼς κά-

Μέσα στὸν ἐρειπωμένο τώρα πύργον τῆς Μάνης εἶχαν συναντηθῆ οἱ τὸς μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους

ὑπερέβη τὰ ὄρια καὶ αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς χώρας καὶ εἶναι πάμπολλοι οἱ Μανιάτες, οἱ ὁποιοὶ εἴτε ὑπὸ τοὺς διαφόρους ξένους ζυγοὺς εἴτε μετὰ τὴν Παλιγγενεσίαν ἔδρασαν σημαντικῶς.

'Η 'Αρεόπολις ἰδίως ἔχει τὸ προνόμιον νὰ εἶναι ἡ πατρίδα τῶν Μαυρομαχαλέων. Καὶ τ' ὄνομά τῆς ἄλλως τε σ' αὐτοὺς τὸ χρεωστεῖ. Τὴν ἔλεγαν πρὶν Τσίμοβα, ἀλλ' ὁ "Ὄθων πρὸς τιμὴν τῆς ἀρημίτων οἰκογενείας τὴν μετονόμασεν Ἀρεόπολιν. Εἶναι πάμπολλα τὰ ἔγχη Μαυρομαχαλέων μέσα σ' αὐτὴν καὶ γύρω τῆς, στὸ Λιμέν, ὅπου καὶ ἡ προτομὴ τοῦ Πετρόμπεη, στὸν Ὀϊτύλο, στὴν Κελεφά. Καὶ μέσα στὴν 'Αρεόπολι ὑψώνεται ἀκέραιος ὁ γραμμικὸς τοῦ Κυριακούλη Μαυρομαχάλη πύργος καὶ ὁ ἄλλος τοῦ Πιεροάκου μὲ τὶς ἐπάλξεις καὶ τὶς τουφεκιστρες του. 'Ἐκει εἶναι καὶ ὁ 'Αγιος 'Ιωάννης, ἐκκλησία τοῦ 1742, ἰδιοκτησία τῶν Μαυρομαχαλέων, καὶ στὴν πλατεία τῆς καμὸπολεως βρίσκεται πάντα ἡ πέτρα μὲ τὴν

γο τοῦ Τζανήμπεη στὸ Μαυροβοδῶπεσταλμένοι τοῦ Μ. Ναπολέον τῆς σκλασθωμένης 'Ελλάδος.

Ζεὶ μὲ θρύλους τὴν ἐμφάνισι τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας.

Στὸν Ὀϊτύλο μοῦ διηγήθησαν πὼς, κατὰ τὴν παράδοσι, δύο Καλλιπολίτες, φεύγοντες τὸν διωγμὸ τῶν Τούρκων στὴν Θάρα, ἦλθαν στὸν Ὀϊτύλο, ὅπου πανδρεύθησαν μὲ Μανιάτισσες καὶ ἀπέκτησαν ὄλο ἀρσενικὰ παιδιὰ. Αὐτὰ πάλιν ξαναπανδρεύτηκαν καὶ ἡ γενιὰ τῶν δύο Καλλιπολιτῶν ἀπλώθηκε τόσο, ὥστε οἱ Βοιτιλιῶτες, φοβηθέντες μὴ τοὺς ἐκτοπίσουν, τοὺς ἐδίωξαν. Οἱ διωγμένοι ἀπόγονοι τῶν Καλλιπολιτῶν ἐκτίσαν τότε τὴν Τσίμοβα, στὸς πρόποδας τοῦ "Αη-Λιά καὶ ἀπ' αὐτοὺς προῆλθαν οἱ Γεωργιάνοι (οἱ Μαυρομαχαλέοι), οἱ Τσιτσαβιάνοι καὶ οἱ Ποινητιάνοι. Μὰ ἀπ' ὄλας ἰσχυρότερη ἐφάνηκε ἡ οἰκογένεια τῶν Γεωργιάνων, ἡ ὁποία καὶ τελικὰ ἐκυρίαρχησε. 'Ἐκυρίαρχησε ὁμοίως γιατί ἦταν νεραϊδογέννητη, μὰς βεβαιώνει μιὰ ἄλλη παράδοσι. Γιατὶ ὁ γεννάρης τῆς, ὁ Γιωργάκης Μαυρομαχάλης, ψαρεύοντας μιὰ μέρα στὸ γυαλό, γνωρίσθηκε μὲ μιὰ πανώρημα νεράϊδα.

• Βραδύνη